

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG MEGJEGYZÉSEI AZ ÚJ BÜNTETŐELJÁRÁSI TÖRVÉNY KODIFIKÁCIÓJÁNAK EGYES ELŐKÉSZÍTŐ MUNKAANYAGAIHOZ

2015. december 22.

2. MUNKAANYAG

TÉMAKÖR:

A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN RÉSZT VEVŐ SZEMÉLYEK ÉS AZ ELJÁRÁSI CSELEKMÉNYEKRE VONATKOZÓ ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

A védő

A védői fellépés jogalapja

- A Magyar Helsinki Bizottság messzemenőig támogatja a munkaanyag azon javaslatait, amelyek arra irányulnak, hogy a hatóságok teljes körű diszkrécióján alapuló kirendelés jelenlegi rendszerét egy olyan konstrukció váltsa fel, amelyben **a védőt kiválasztó személye elkülönül a hatóságtól, amely az eljárást folytatja**. Ehhez javasolt kapcsolni az olyan további garanciákat, mint pl. az arányos kirendelési gyakorlatot biztosító, véletlenszerű, de súlyozott, és esetleg a védők büntetőeljárásokban való jártasságát, a kirendelés napszakával kapcsolatban megadott preferenciáit, stb. figyelembe vevő kirendelési rendszer.

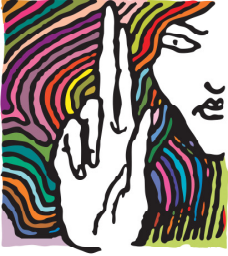
Ezzel kapcsolatban fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a munkaanyagban felvetett **azon megoldás, amely szerint a terhelt a hatóság által elé tárt listáról választhatna védőt¹ – különösen a kirendeléssel kapcsolatos jelenlegi szervezeti kultúra mellett – nem jelentene megoldást**, hiszen semmilyen garanciát nem nyújtana arra, hogy a hatóság eljáró tagja ne befolyásolhassa a terheltet a védő kiválasztásában.

A munkaanyag azon kérdése kapcsán, hogy vajon a problémakör a büntetőeljárás törvényben rendezendő-e,² fenntartjuk az Igazságügyi Minisztérium és civil szervezetek részvételével 2015. június 9-én megtartott megbeszélésen elhangzott azon álláspontunkat, hogy **az új büntetőeljárás törvény szövegében minimálisan szükséges a kirendelő hatóság** (így pl. az ügyvédi kamara vagy az Igazságügyi Hivatal) **megnevezése, rögzítése**.

- Bár nem az új büntetőeljárás törvényre, hanem rendeleti szintre tartozó kérdés, de fontosnak tartjuk, hogy akár a jelenleg zajló kodifikációs folyamathoz kapcsolódóan **felülvizsgálják a kirendelt védők díjazásának módját**. A kirendelt védői munka elismertségének – és hatékonyságának – növelése érdekében szükséges lenne ugyanis például a nem fogvatartott terhelttel való konzultáció, az egy településen belül utazással töltött idő, valamint a büntetőügy iratainak tanulmányozásán túli felkészüléssel (pl. beadványkészítéssel) töltött idő díjazása is. (Az egy településen belül utazással töltött idő vonatkozásában kézenfekvő példa, hogy Budapest belvárosának egyes kerületeiből eljutni a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet III. számú objektumába, majd visszatérni adott esetben négyórás elfoglaltságot is jelenthet.)

¹ 2. munkaanyag, 32. o.

² 2. munkaanyag, 32. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A kötelező védelem, a kötelező védői részvétel

- A Magyar Helsinki Bizottság messzemenőig támogatja a munkaanyag azon felvetését, hogy **„kötelező védelem esetében a terhelt kihallgatásán a védő jelenléte is kötelező legyen”**,³ illetve hogy (minimálisan a kötelező védelem eseteiben) legalább a terhelt első kihallgatásán kötelező legyen a védő jelenléte⁴ – ennek szükségességét szervezetünknek a munkaanyag által is hivatkozott kutatási eredményei is alátámasztják. Álláspontunk szerint a kötelező védői jelenlét (esetleg szűk kivételekkel való) előírása nagymértékben hozzájárulna az Európai Parlament és a Tanács a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló 2013/48/EU irányelv (a továbbiakban: 2013/48/EU irányelv) 3. cikkében foglalt, az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog minél teljesebb körű érvényesüléséhez.

Szintén megfontolásra érdemes lehet **a kötelező védői jelenlét előírása az előzetes letartóztatással, illetve általában a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos üléseken** – de minimálisan az előzetes letartóztatás elrendelésével kapcsolatos üléseken –, ahogy arra újabb kutatási tapasztalataink is rámutatnak.

A Magyar Helsinki Bizottság idén elvégzett kutatása, amelyre „Az előzetes letartóztatás gyakorlata: az alternatív kényszerintézkedések és a bírói döntéshozatal vizsgálata” című, EC JUST/2013/JPEN/AG/4533 számú, az Európai Unió által támogatott projekt keretében került sor (a továbbiakban: MHB-kutatás), az előzetes letartóztatással kapcsolatos bírói döntéshozatal minőségét vizsgálta tíz európai uniós tagállamban. A kutatás főként büntetőügyek iratainak kutatásán és bírákkal, ügyészekkel, ügyvédekkel készített interjúkon alapult.⁵ A 116, a büntetőeljárás valamely szakaszában előzetes letartóztatásban volt terhelt büntetőügyének irataira kiterjedő iratkutatás során vizsgáltuk azt is, hogy jelen volt-e a védő az előzetes letartóztatással (illetve általában a kényszerintézkedésekkel) kapcsolatos üléseken (tárgyalási napokon).

Az iratkutatás adatai alapján a védők az előzetes letartóztatással kapcsolatos első ülésen 33%-ban nem voltak jelen abban a 88 ügyben, amelyben erre vonatkozóan az iratok tartalmaztak adatot. Az iratkutatással érintett ügyekben a védői jelenlét aránya a további, előzetes letartóztatással kapcsolatos döntések (vagyis az előzetes letartóztatás meghosszabbításával, fenntartásával vagy felülvizsgálatával kapcsolatos döntések, valamint az előzetes letartóztatás megszüntetése iránti indítványt elbíráló döntések, az elsőfokú ítélet meghozataláig) vonatkozásában az első üléshez képest megfordult: az összes további ülés 66%-án nem volt jelen a terhelt védője. Emellett abban a 95 ügyben, ahol ezt az adatot a kutatók rögzíteni tudták (tehát pl. rendelkezésre állt minden vonatkozó jegyzőkönyv) csupán a védők 50,5% volt jelen az összes olyan ülésen vagy tárgyaláson, amelyen az előzetes letartóztatással, illetve a kényszerintézkedésekkel kapcsolatban döntést hozott a bíróság.

A fenti adatok is jól mutatják, hogy a kényszerintézkedésekkel, de különösen az előzetes letartóztatással kapcsolatos ülések kapcsán nem elegendő, ha csupán az első ülésen való védői részvétel válik kötelezővé, mivel a védői megjelenési hajlandóság az előzetes letartóztatással kapcsolatos üléseken a kutatással érintett ügyekben az eljárás előrehaladtával csökkent. Ez abból a szempontból is problematikus, hogy pl. az Emberi Jogok Európai Bíróságának Magyarországot érintő, az Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. Cikk (3) bekezdésének sérelmét kimondó döntéseit áttekintve megállapítható, hogy valamennyi ilyen ügyben „többé-kevésbé azonos indokok alapján [marasztalják el] a magyar hatóságokat [...]”: a kezdetben még indokoltnak

³ 2. munkaanyag, 45. o.

⁴ Vö. 2. munkaanyag, 46. o.

⁵ A kutatás magyar eredményeit ismertető tanulmányt még az idei évben eljuttatjuk az Igazságügyi Minisztérium részére.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

tekinthető szabadságelvonást ésszerűtlenül hosszú ideig tartják fent, mégpedig úgy, hogy az eljárás és a terhelt egyedi körülményeit nem veszik figyelembe, automatikusan hivatkoznak az eljárás megghiúsításának és/vagy a szökésnek a veszélyére (utóbbi tekintetében általában kizárólag a kiszabható büntetés súlyosságát figyelembe véve), és abban az esetben sem fontolják meg ténylegesen az enyhébb kényszerintézkedés alkalmazásának lehetőségét, ha azt az egyedi körülmények [...] indokoltá tennék.⁶ Vagyis az eljárás későbbi szakaszában fokozottan szükséges lehet a terhelt számára a védői jelenlét és segítség.

- Az ügyvédi jelenlét (és aktivitás) értékelése során természetesen nem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy mennyi idővel az eljárás előtt értesítik a védőt a kihallgatásról, illetve pl. az előzetes letartóztatással kapcsolatos ülésről.

A védő kellő időben való értesítésének kérdésköre a munkaanyagban is megjelenik,⁷ illetve a munkaanyag is utal a 8/2013. (III. 1.) AB határozatra, amely kimondta:

„az Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelmény, hogy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 48. § (1) bekezdésének alkalmazásakor a terhelt érdekében kirendelt védőt a terhelti kihallgatás helyéről és időpontjáról igazolható módon, olyan időben értesítsék, hogy a kirendelt védőnek lehetősége legyen az eljárási törvényben foglalt jogait gyakorolni és a terhelti kihallgatáson részt venni. Ilyen értesítés elmaradása esetén a terhelt vallomása bizonyítékként nem értékelhető.”

A Magyar Helsinki Bizottság a munkaanyag által is hivatkozott kutatási tapasztalatai, valamint a fenti alkotmánybíróági határozat fényében is kiemelkedő jelentőségűnek tartja, hogy – a munkaanyagban foglaltakkal összhangban – az új büntetőeljárás törvény tartalmazza majd „az értesítés adminisztratív szabályait”, valamint „azon szabályokat is, amelyek jelentősége az eljárási cselekmény jogszerűségét érinti”.⁸

Azt javasoljuk, hogy **a kellő időben való értesítés a 8/2013. (III. 1.) AB határozatban foglalt elve kifejezetten jelenjen meg az új büntetőeljárás törvényben is, és a törvény határozzon meg egy olyan konkrét határidőt az értesítésre, amely reálisan lehetővé teszi a védő számára a kihallgatáson való megjelenést, illetve az arra való felkészülést.** Ez a határidő megegyezhet a jelenleg a belügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 23/2003. (VI. 24.) BM–IM együttes rendelet 9. § (2) bekezdésében és a pénzügyminiszter irányítása alá tartozó nyomozó hatóságok nyomozásának részletes szabályairól és a nyomozási cselekmények jegyzőkönyv helyett más módon való rögzítésének szabályairól szóló 17/2003. (VII. 1.) PM–IM együttes rendelet 14. § (2) bekezdésében szereplő minimum 24 órás határidővel is, ugyanakkor mindenképp felülvizsgálandó a hivatkozott rendeletekben jelenleg szereplő azon kitétel, mely szerint **„a késedelmet nem tűró eljárási cselekmények” esetében a kellő időben való értesítés követelménye nem érvényesül.**

A tapasztalatok azt mutatják ugyanis, hogy a nyomozó hatóságok a kihallgatásokat különösen az őrizetbe vett terhelték esetében általában ilyen, „késedelmet nem tűró” eljárási cselekményként kezelik, és nem tartják be a minimum 24 órás értesítési határidőt. **Így egyrészt javasoljuk annak minél pontosabb meghatározását, hogy milyen esetekben minősül egy eljárási cselekmény késedelmet nem tűrónek, másrészt ilyen esetekben is elengedhetetlennek tartjuk egy, a 24 óránál rövidebb, de a védő részvételét még lehetővé tevő, pl. 8 órás értesítési határidő meghatározását.**

⁶ Kádár András Kristóf – Kirs Eszter – Lukovics Adél – Moldova Zsófia – M. Tóth Balázs: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának előzetes letartóztatással kapcsolatos gyakorlata – Kézikönyv ügyvédek számára.* Magyar Helsinki Bizottság, 2014, 31–32. o.

⁷ Lásd: 2. munkaanyag, 45. o.

⁸ 2. munkaanyag, 45. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Megjegyzendő, hogy a kellő időben való értesítés szintén elengedhetetlen feltétele annak, hogy a 2013/48/EU irányelv 3. cikkében foglalt, az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog ténylegesen érvényesülhessen.

Ezzel összefüggő probléma, hogy a védő értesítésének pontos időpontja gyakran nem állapítható meg az iratokból. Ezzel a hiányossággal a Magyar Helsinki Bizottság is sok esetben szembesült különböző kutatásai során, de erre a következtetésre jutott a Kúria a védői jogokkal foglalkozó joggyakorlat-elemző csoportja is, amely a 2014-es összefoglaló véleményében a következőket írta:

„A vizsgálati jelentések szerint a nyomozó hatóság rendszerint nem, vagy nem megfelelően dokumentálja az értesítés időbeliségét, mert az értesítésen, illetőleg az azt pótlónak szánt feljegyzésben általában kizárólag az értesítés keltének napját rögzítik. Az egyik ítéletábra kivételesnek, az értesítések mindössze 6,8 %-ában találkozott megfelelő nyomozó hatósági gyakorlattal: mind az értesítés, mind a kihallgatási jegyzőkönyv órára-percre pontosított volt.

A nyomozó hatóságoknak nyilvánvalóan változtatniuk kell a vizsgálati jelentésekből kitűnő negatív gyakorlatukon.

Az Alkotmánybíróság határozata előtről származóan jelölt meg az egyik ítéletábra extrém (pl. éjjeli) értesítés-küldési időpontokat, sőt adott ügyben az értesítésben a kihallgatás napja tűnt csak ki, és a kihallgatásra aznap 0.42 órakor került sor, védői részvétel nélkül.

Egy másik ítéletábra összegzése szerint a vizsgált ügyek kb. egyharmadában meg sem volt állapítható az értesítés időpontja (a telefax hiányzik az iratokból vagy olvashatatlan); kb. negyedében pedig egy-két órával előzte meg a kihallgatást. Az ilyen nyomozó hatósági gyakorlat az alkotmánybíróság határozatának indoklásában is bemutatásra került.⁹

Mindezekre tekintettel azt javasoljuk, hogy az új büntetőeljárás törvényhez kapcsolódó megfelelő **végrehajtási rendelet rögzítse, hogy a védő a kihallgatásokról való értesítése pontos időpontjának a büntetőeljárás irataiból ki kell tűnnie.**

Ahogy arra fent már utaltunk, a kellő időben való értesítés biztosítása meglátásunk szerint az előzetes letartóztatással, illetve általában a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos ülések esetében is szükséges. Bár a tapasztalatok azt mutatják, hogy itt a gyakorlatban kevesebb probléma merül fel, de garanciális szempontból fontos, hogy a fentiekhez hasonlóan **az új büntetőeljárás törvény határozzon meg olyan határidőt a védőnek az előzetes letartóztatással, illetve általában a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos ülésekről való értesítésére, amely reálisan lehetővé teszi a védő számára az ülésen való megjelenést, illetve az arra való felkészülést.**

A fentiek mellett javasoljuk minimálisan az egyéb eljárási cselekményekről való értesítés jelenlegi garanciáinak megtartását.

A védő jogai

A Magyar Helsinki Bizottság egyetért a munkaanyag azon megállapításával, hogy „a terhelt jogainak súlyos sérelmével, illetve a hatékony védelemhez való jog sérelmével jár, ha a terhelt nem képes kommunikálni a védőjével”, és hogy „az egyértelmű joggyakorlat érdekében megoldást kíván a magyar nyelvet nem beszélő

⁹ Kúria, Büntető Kollégium, Joggyakorlat-elemző csoport, 2014.EL.II.E.1/10.VÉDŐ-50.szám, *Védői jogok a bírósági eljárásban – Összefoglaló vélemény*, 71. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

terhelt és védőjének kapcsolattartásához valamilyen formában történő tolmács biztosítása”.¹⁰ Szervezetünk álláspontja szerint **a védő és a terhelt közötti kommunikáció tekintetében szélesebb körben, az eljárási cselekményekhez közvetlenül nem kapcsolódóan is szükséges lenne a tolmács biztosítása**, így pl. a munkaanyag által is említett, akár az ügyvédi irodában vagy más hasonló helyszínen, akár a fogvatartást végrehajtó intézetben történő konzultáció során.

A pótmagánvádló

- Miként arra a munkaanyag is rámutat,¹¹ a pótmagánvadra jelenleg a bírósági gyakorlat alapján igazolhatatlan esetekben (pl. hamis tanúzás, hamis vád esetében) nincs lehetőség. Meglátásunk szerint **az új büntetőeljárás törvénynek egyértelműen rendeznie kellene a kérdést**, és a kodifikációs folyamat során **felül kellene vizsgálni azon cselekmények körét, amelyek esetében jelenleg a bírói gyakorlat alapján nem lehetséges a pótmagánvád**.
- Fenntartjuk továbbá az Igazságügyi Minisztérium és civil szervezetek részvételével 2015. június 9-én megtartott megbeszélésen elhangzott azon javaslatunkat, hogy **a büntetőeljárás törvény egyértelműen biztosítsa a pótmagánvádlóként való fellépés lehetőségét az olyan személyek ellenében is, akiket a nyomozó hatóság nem gyanúsított meg korábban az eljárás folyamán**, ennek hiányában ugyanis a pótmagánvád intézménye kiüresíthető, kontrollfunkciója nem érvényesülhet megfelelően.

A büntetőeljárás adatainak megismerése

- A Magyar Helsinki Bizottság üdvözli az iratokhoz való hozzáférés tekintetében bekövetkezett jelentős, pozitív irányú jogszabály-változásokat, ugyanakkor úgy véli, hogy az új büntetőeljárás törvény megalkotása során felül kellene vizsgálni a jelenleg a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 211. § (1a) bekezdésében foglaltakat, az Európai Parlament és a Tanács a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló 2012/13/EU irányelvnek (a továbbiakban: 2012/13/EU irányelv) való megfelelés szempontjából és a jogalkalmazás egységesebbé tétele érdekében.

A 2012/13/EU irányelv 7. cikk (1) bekezdése a következőket mondja ki:

„Amennyiben valakit a büntetőeljárás bármely szakaszában őrizetbe vesznek, illetve fogva tartanak, a tagállamok biztosítják, hogy az adott ügyvel kapcsolatos, az illetékes hatóságok birtokában lévő dokumentumokat, amelyek nélkülözhetetlenek az őrizetbe vétel ellen a nemzeti jog szerinti eredményes panasztételhez, vagy a fogva tartás jogszerűsége felülvizsgálatának nemzeti jog szerinti eredményes kezdeményezéséhez, az őrizetbe vett személy vagy ügyvédje rendelkezésére bocsássák.” (Kiemelés a Magyar Helsinki Bizottságtól.)

Ehhez képest a Be. jelenlegi szövege „csak” azt írja elő, hogy az előzetes letartóztatás elrendelésére, valamint meghosszabbítására irányuló indítványokhoz azoknak a nyomozási iratoknak a másolatát kell csatolni, „amelyekre az indítványt alapozzák”, ami nem felel meg az irányelv szövegének, emellett jogalkalmazási problémákat is okozhat. A jogszabály jelenlegi szövege kapcsán ugyanis felmerülhet például az – a fent hivatkozott MHB-kutatás keretében az egyik ügyvéd által is jelzett – probléma, hogy csak azok az iratok válnak ily módon megismerhetővé, amelyeket „az ügyészség a bűnösség alátámasztására kiválogatott”.

¹⁰ 2. munkaanyag, 49. o.

¹¹ 2. munkaanyag, 52–55. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Az MHB-kutatás keretében (többek között a fenti jogszabályi rendelkezés hatályba lépése és a kutatás kezdete között eltelt rövid időre tekintettel) nem volt mód arra, hogy részletesen vizsgáljuk az iratokhoz való hozzáférés nyomozati szakban való biztosításának gyakorlatát, vagyis azt, hogy hogyan, milyen tágan/szűken értelmezik az eljáró hatóságok az „indítványt megalapozó” iratok körét, de a kutatási interjúkban szóba került a kérdés.

E tekintetben érdemes kitérni arra, hogy a kutatás keretében megkérdezett három budapesti ügyész közül ketten úgy nyilatkoztak, hogy Budapesten „kiterjesztő” – vagy a másik oldalról nézve „szigorú” – ezzel kapcsolatban a gyakorlat, vagyis „lényegében a teljes nyomozati iratot” a védelem rendelkezésére bocsátják. (Ahogy az egyik interjúalany fogalmazott: „Gyakorlatilag ez egy előrehozott iratismertetés.”) Egy harmadik, nem a fővárosban dolgozó ügyész viszont úgy fogalmazott, hogy a „releváns iratokat” adják át a védelemnek, és van olyan ügy, amikor ez az egész addig keletkezett nyomozati irat lemásolását jelenti. A kirajzolódó budapesti gyakorlat tehát előremutató, de a fenti válaszok összességében azt is jelzik, hogy a vonatkozó jogszabályi rendelkezés pontosítása mindenképpen szükséges annak biztosításához, hogy a gyakorlat is megfeleljen az 2012/13/EU irányelvben foglaltaknak.

A fentiek fényében a Magyar Helsinki Bizottság azt javasolja, hogy a 2012/13/EU irányelv 7. cikkének való megfelelés és az egységes jogalkalmazás érdekében módosítsák oly módon a jelenleg a Be. 211. § (1a) bekezdésében foglalt szabály, hogy **ne csak az előzetes letartóztatásra irányuló indítványt megalapozó nyomozási iratokat legyen köteles a hatóság megküldeni a védelemnek, hanem minden, az adott ügyvel kapcsolatos dokumentumot, amely nélkülözhetetlen a fogvatartás jogszerűsége felülvizsgálatának eredményes kezdeményezéséhez.**

Másrészt felmerül az a munkaanyag által is jelzett probléma, hogy a Be. 211. §-ában foglalt szabály „a nyomozás iratmásolatának átadását, és nem az iratok/adatok megismerésének biztosítását írja elő”, vagyis „a nyomozás irataira koncentrálnak, ugyanakkor egyes esetekben **a rendelkezésre álló, nem a nyomozás iratai között kezelt bizonyítási eszközök megismerését nem teszi lehetővé**”.¹² Ezt a hiányosságot az új büntetőeljárás törvénynek pótolnia kell.

- Az iratokhoz való hozzáférés kapcsán negatív, az új jogszabályi rendelkezés gyakorlati hatását aláásó fejlemény, hogy a Fővárosi Ítéltábla Büntető Kollégiuma a 2/2014. (III. 3.) BK véleményben a következőképpen foglalt állást: „Nem akadály a ülés megtartásának – amennyiben az indítvány tárgya az előzetes letartóztatás elrendelése –, hogy az ügyészség nem bocsátotta a gyanúsított és a védő rendelkezésére a nyomozási iratoknak az indítványt megalapozó másolatát.” Bár a BK vélemény azt is kimondja, hogy a büntetőeljárás „későbbi szakaszában nem mellőzhető annak vizsgálata, hogy a védekezéshez, és a védelemhez való jog maradéktalanul érvényesült-e”, ez nem változtat azon, hogy a BK vélemény szerint az ülés megtartható és az előzetes letartóztatás elrendelhető anélkül, hogy az iratokhoz a védelem hozzájutna.

A fenti probléma felmerült a korábban hivatkozott MHB-kutatás során is: a fenti BK véleménnyel egyező hozzáállást tapasztalt a bíróságok részéről például egy nem Budapesten praktizáló ügyvéd is. Ugyanakkor a jogalkalmazás egységességének – ez esetben szerencsésnek mondható – hiányát jelzi, hogy az egyik megkérdezett ügyész szerint az iratok átadásának elmaradása esetén „a nyomozási bíró meg sem tartaná az ülést”, míg egy másik interjúalany szerint egy ilyen helyzetben nem rendelnék el a terhelt előzetes letartóztatását. Emellett a teljes fővárost lefedő, a Budai Központi Kerületi Bíróságon működő egységes nyomozási bírói csoport egy bírójának által jegyzett cikk szerint a csoport gyakorlata szerint „az iratok átadásának

¹² 2. munkaanyag, 100. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

a felkészüléshez is megfelelő időben való megtörténte az ülés megtartásának ugyanolyan feltétele, mint a védő szabályszerű értesítése”.¹³

A fentiek fényében a Magyar Helsinki Bizottság azt javasolja, hogy **az új büntetőeljárás törvény mondja ki, hogy az előzetes letartóztatás elrendelésére, valamint meghosszabbítására irányuló indítvánnyal kapcsolatos nyomozási iratok másolatának megküldése a védelem részére az előzetes letartóztatással kapcsolatos ülés vagy döntés előfeltétele, ennek hiányában ülés nem tartható, illetve döntés nem hozható.**

- A Be. jelenleg nem ír elő határidőt arra vonatkozóan, hogy az előzetes letartóztatás elrendelésével, illetve meghosszabbításával kapcsolatos ülés/döntés előtt mennyi idővel kell a védelemnek megküldeni az indítványt és a csatolt iratokat, és ez a gyakorlatban problémákhoz vezethet.

Ezzel kapcsolatban megjegyzendő, hogy bár az MHB-kutatás során ugyan az ügyvédek túlnyomó többsége azon az állásponton volt, hogy a Be. 211. §-ának megváltozása a gyakorlatban kiszélesítette a védelem számára hozzáférhető iratok körét, de volt, aki rámutatott arra is, hogy mivel az előzetes letartóztatás elrendelésével kapcsolatos ülés előtt nem, illetve nem kellő időben kapják meg az iratokat, nincs lehetőség ezek áttanulmányozására, ami lerontja a jogszabály-módosítás pozitív hatását. (Pozitív példa ezzel szemben azon, a témával foglalkozó egyik cikkben ismertetett, a főváros illetékességi területén működő ügyészségek által felügyelt eljárásokban folytatott gyakorlat, hogy az iratokat az ülés előtt annyi idővel veszi át a védelem, hogy az ülésre való felkészülésre is lehetősége legyen.¹⁴)

Ezen megfontolások alapján a Magyar Helsinki Bizottság azt javasolja, hogy **az új büntetőeljárás törvény szabjon meg olyan határidőt az előzetes letartóztatás elrendelésére, valamint meghosszabbítására irányuló indítvány és az azzal kapcsolatos nyomozási iratok a védelemnek az ülést, illetve a döntést megelőző megküldésére, amely reálisan lehetővé teszi a védelem számára az ülésre való felkészülést, beadvány/indítvány tevését, iratok beszerzését, stb.**

- Amint a munkaanyag rámutat, a Be. jelenlegi megoldása kizárja továbbá annak a lehetőségét is, „hogy az eljáró hatóság – az érintettek kérelmére, velük együttműködve –” a másolatkiadástól eltérő módon biztosítsa az adatok/iratok érdemi megismerését. A Magyar Helsinki Bizottság támogatná azt a megoldást, hogy **az új büntetőeljárás törvény lehetővé tegye az adatok/iratok megismerésének más módjait, pl. az adatok adathordozón való átadását az érintettek kérelmére vagy beleegyezésével.**

¹³ Matusik Tamás: Gondolatok az előzetes letartóztatás hazai gyakorlatát ért kritikák kapcsán. *Magyar Jog*, 2015/5., 289–293. o.

¹⁴ Matusik Tamás: Gondolatok az előzetes letartóztatás hazai gyakorlatát ért kritikák kapcsán. *Magyar Jog*, 2015/5., 289–293. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

3. MUNKAANYAG

TÉMAKÖR:

BIZONYÍTÁS

A kihallgatások videón való kötelező rögzítése

Bár jelenleg a vonatkozó szabály a Be. nyomozásról szóló IX. fejezetében található, és így valószínűsíthetően egy további munkaanyag fog foglalkozni a témával, a Magyar Helsinki Bizottság ehelyütt kívánja jelezni, hogy álláspontja szerint több okból is **szükséges lenne a terhelti kihallgatások és a tanúkihallgatások videón való rögzítésének főszabályként történő előírása az új büntetőeljárási törvényben.**

A kihallgatások videón való rögzítésének hiányával az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága is foglalkozott, és 2010-es következtetéseiben kritizálta, hogy a kihallgatások videón való rögzítésének lehetősége csak abban az esetben érhető el, ha a gyanúsított vállalja, hogy fizet érte, ami nagymértékben érinti a rászoruló gyanúsítottakat. Az ENSZ Emberi Jogi Bizottsága arra is felhívta Magyarországot, hogy biztosítsa ingyenesen a videón való rögzítést, hogy a rászoruló gyanúsítottakat ne fosszák meg a jogaiktól a gazdasági helyzetük miatt.¹⁵ Emellett a 2013-as magyarországi látogatásáról szóló jelentésében az Európa Tanács kínzás megelőzésére hozott bizottsága (CPT) azt javasolta, hogy a magyar hatóságok tegyenek erőteljesebb lépéseket a rendőri bántalmazás megelőzése érdekében, különösen

„a kihallgatási sztxenderdek és eljárások folyamatos ellenőrzésére szolgáló rendszer kidolgozásával, amely meg fogja kívánni minden rendőrségi meghallgatás pontos rögzítését (beleértve minden olyan meghallgatást, amely alatt az érintett személy elfogott személynek minősül), amelyet elektronikus rögzítő készülékkel kellene végezni. Meg kellene követelni azt is, hogy minden alkalommal rögzítsék a meghallgatások kezdő és befejező időpontját, a fogva tartott személy által a meghallgatás alatt tett bármilyen indítványt, és az egyes meghallgatásokon jelen lévők személyét. Továbbá az elektronikus formában rögzített felvétel egy másolatát elérhetővé kellene tenni a fogva tartott személy és/vagy az ügyvédje számára [...]»¹⁶

Az új büntetőeljárási törvény kodifikációja során szükséges lenne a fenti ajánlások figyelembevétele. Emellett hangsúlyozni kívánjuk, hogy praktikus szempontokból **a kihallgatások videón való rögzítését tartjuk célszerűbbnek a hangfelvevővel való rögzítéshez képest.**

A kihallgatások kötelező rögzítése előírásának esetleges elmaradása esetén **minimálisan szükséges lenne a kihallgatás videón való rögzítésének ingyenes biztosítása,** vagyis el kellene törölni a jelenleg a Be. 167. § (1) bekezdésében szereplő azon szabályt, mely szerint a nyomozási cselekmények (beleértve a kihallgatásokat is) kép- vagy hangfelvevővel történő rögzítése csak abban az esetben kötelező, ha azt a gyanúsított, a védő vagy a sértett a költségek egyidejű előlegezésével indítványozza. Problémát okoz továbbá, hogy a terheltet nem figyelmeztetik ez utóbbi lehetőségre, így ha a terheltnek nincs védője, nem valószínű, hogy tudomása lesz róla, hogy előterjeszthet indítványt a kép- vagy hangfelvevővel történő rögzítésre. Az új büntetőeljárási törvénynek így álláspontunk szerint elő kellene írnia, hogy **a kihallgatott személyeket tájékoztassák arról, hogy ez a lehetőség a rendelkezésükre áll.** Emellett a tanúk még csak nem is indítványozhatják az ilyen felvétel készítését, annak ellenére, hogy ők is lehetnek illetéktelen nyomásgyakorlás vagy bántalmazás áldozatai a rendőrségi kihallgatások alatt – **a kihallgatásuk rögzítésének indítványozását így a tanúk számára is lehetővé kellene tennie az új büntetőeljárási törvénynek.**

¹⁵ Concluding observations of the Human Rights Committee – Hungary, CCPR/C/HUN/CO/5, 16 November 2010

¹⁶ Report to the Hungarian Government on the visit to Hungary carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 3 to 12 April 2013, CPT/Inf (2014) 13, Strasbourg, 30 April 2014, § 14.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Az Igazságügyi Minisztérium és civil szervezetek részvételével 2015. június 9-én megtartott megbeszélésen elhangzott ellenérvekkel kapcsolatban hangsúlyozzuk, hogy adatvédelmi problémák a videón való rögzítéssel kapcsolatban nem merülhetnek fel, hiszen a felvételek nem tartalmaznának – nem is tartalmazhatnának – semmilyen olyan adatot, amely egyébként egy kihallgatás során ne kerülne rögzítésre. (Bizonyos résztvevők arcképén túl természetesen, de tekintettel arra, hogy az eljárás résztvevőinek személyét az eljárás során egyébként is rögzítik, ez adatvédelmi aggályokat nem vet fel.)

Meg kell jegyeznünk, hogy a kihallgatások videón való rögzítése a munkaanyag logikájának is megfelelnie, amely a bizonyítási eljárások – a szemle, a bizonyítási kísérlet és a felismerésre bemutatás – kép- és hangfelvevővel való rögzítése¹⁷ kapcsán arra a következtetésre jut, hogy „célszerű lenne kategorikusan előírni a rögzítést”, és hogy „a videofelvétel szemléletesebb eszköz, ami jobban érthetővé tesz egy-egy helyzetet”.¹⁸

A kihallgatások rögzítése meglátásunk szerint számos előnnyel járna, például az alábbiakkal:

- A) A kihallgatások videón való rögzítése nyilvánvalóan növelné a kihallgatások során vagy azokkal kapcsolatban elkövetett állítólagos bántalmazásokra vonatkozó nyomozások eredményességét (beleértve nemcsak a bántalmazás megtörténtének bizonyítását, de meg nem történtének bizonyítását is), és meg is előzné az ilyen eseteket.
- B) A kihallgatások rögzítése továbbá nagy segítséget jelentene a bíróságok számára azokban a helyzetekben, amikor a terhelt a bírósági szakban azt állítja, hogy a nyomozati szakban tett vallomását a jegyzőkönyv nem pontosan tartalmazza, illetve hogy a nyomozati szakban tett vallomása során befolyásolták, azt illetéktelen nyomásgyakorlás mellett tette.

A Magyar Helsinki Bizottság egy 2014-ben lezárt kutatásában¹⁹ merült fel kérdésként, hogy a büntetőeljárásokban a bírósági szak mennyiben korrigálja a nyomozati szak esetleges „kilengéseit”. A kutatás során áttekintett ügyek ugyanis megerősíteni látszottak azokat az elsősorban a védők részéről megfogalmazódó aggályokat, amelyek szerint a nyomozás döntő jelentőségű a magyar büntetőeljárásokban az ügy végső kimenetele szempontjából. Ha az ügy ebben a fázisban „kisziklik”, akkor a csorbát sok esetben lehetetlen a későbbiekben kiköszörölni, mert a nyomozati és a tárgyalási vallomás eltérése esetén szinte mindig a nyomozati vallomást veszik figyelembe a bíróságok, annak ellenére, hogy a nyomozati vallomás olyan körülmények között jön létre, amelyek sok esetben nélkülöznek minden garanciális elemet.

A problémát érzékletesen foglalja össze Bócz Endre, aki a több mint negyven év ügyészi praxissal a háta mögött úgy véli: „[a] bíró szemüvegén keresztül nézve [...] az a jó, ha a tárgyaláson a kihallgatott mindazt elmondja, amit a nyomozati kihallgatásról rögzítettek. [...] Ha ellentét mutatkozik a szóbeli és írásbeli vallomás között, az okát tisztázni kell. A nyomozati vallomás javára ilyenkor könnyű kiutat enged a rutinszerű tanácselnöki kérdés: »Akkor még jobban emlékezett?« A választ magában foglaló kérdés többnyire el is éri a célját. Ha valaki mégis nagyon kardoskodik a tárgyalási változat mellett, ki kell oktatni, hogy ezzel (legalábbis implicite) a nyomozóról azt állítja: hamis jegyzőkönyvet készített és figyelmébe kell ajánlani a hamis vád törvényes következményeit.”²⁰

¹⁷ Lásd a hatályos Be. 123. § (5) bekezdését.

¹⁸ 3. munkaanyag, 51. o. (48. pont)

¹⁹ Részletesebben lásd: Bárdits Anna – Kádár András Kristóf – Novoszádek Nóra – Simonovits Bori – Szegő Dóra – Vince Dániel: *Utolsó az egyenlők között – Sérülékeny csoportok törvény előtti egyenlősége a büntető igazságszolgáltatásban*. Magyar Helsinki Bizottság, Budapest, 2014, http://helsinki.hu/wp-content/uploads/MHB_Utolsó_az_egyenlok_kozott_2014.pdf, 124–129. o.

²⁰ Bócz Endre: *Büntetőeljárás jogunk kalandjai. Sikerek, zátonyok és vargabetűk*. Magyar Hivatalos Közlönykiadó, Budapest, 2006, 156. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Számos kritika éri továbbá – elsősorban, de nem kizárólag védők részéről – a nyomozati vallomások jegyzőkönyvezését és a vallomások annak során bekövetkező torzulásait²¹ is (különösen, ha késő éjjel, vagy hajnalban, védői jelenlét nélkül kerül sor az eljárási cselekményre). Ez is problémákhoz vezethet abban az esetben, ha a nyomozati vallomások a „dominánsak” a büntetőeljárásban.

A kihallgatások rögzítése álláspontunk szerint nagymértékben segítené a fenti problémák kezelését.

Gyakorlati probléma, de mivel kormányzati hatáskörbe tartozik, itt kívánjuk jelezni azt a hiányosságot, hogy jelenleg **nagyon kevés olyan rendőrségi vagy fogvatartást foganatosító rendőrségi létesítmény van, ahol a kihallgatások hang- vagy képrögzítő berendezéssel való rögzítése egyáltalán kivitelezhető.** A Magyar Helsinki Bizottság által az Országos Rendőr-főkapitányságtól kapott – alább részletesen ismertetett – adatok emellett azt mutatják, hogy a kihallgatásokat rendkívül ritkán rögzíti a rendőrség: például 2014-ben csupán a terhelti kihallgatások 0,026%-át rögzítették. A kihallgatások rögzítésének kötelezővé tétele esetén nyilván elengedhetetlenné válik majd a rögzítés feltételeinek megteremtése minden lehetséges helyszínen, de álláspontunk szerint a jelenlegi fizikai körülmények a hatályos Be. rendelkezéseinek az érvényesülését is jelentős mértékben megnehezítik.²²

Az Országos Rendőr-főkapitányság által adott információk:

„A Rendőrség 2071 olyan helyiséggel rendelkezik, amelyben kihallgatás lefolytatására kerülhet sor, ebből 62 helyiségben (az érintett helyiségek 3%-ában) biztosított a kép- és hangfelvétel készítésének lehetősége. A kihallgató helyiségekkel összefüggésben mindenképpen hangsúlyozni szükséges, hogy jelentős részük nem kizárólag kihallgatásra szolgál, hanem a bünyügyi állomány ezen helyiségekben látja el egyéb szolgálati feladatait.”

„A büntetőeljárás keretében végrehajtott gyanúsított, sértetti vagy tanúkihallgatások, illetve a terhelti kihallgatások²³ számának igényelt adatairól nem rendelkezett kimutatással a Somogy, a Hajdú-Bihar, a Pest, valamint a Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság, és így nem közölt számadatot, míg csak részadatokat szolgáltatott a Fejér, a Győr-Moson-Sopron, a Szabolcs-Szatmár-Bereg, a Tolna és a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság, valamint a Repülőtéri Rendőr Igazgatóság.

A fentiek figyelembe vételével a Rendőrség nyomozó hatóságaira vonatkozóan rendelkezésünkre álló adatok az alábbiakban foglalhatók össze:

Büntetőeljárás keretében végrehajtott gyanúsított, sértetti vagy tanúkihallgatások száma			Kép- és hangrögzítő berendezéssel rögzített kihallgatások száma			Kép- és hangrögzítő berendezéssel rögzített kihallgatások százalékos aránya		
2012.	2013.	2014.	2012.	2013.	2014.	2012.	2013.	2014.
527 618	483 495	363 565	32	72	74	0,006%	0,014%	0,020%

²¹ Lásd pl.: Pataky Csaba: Ügyvéd a büntetőeljárásban. In: *Dolgozatok Erdei Tanár Úrnak*. Szerk.: Holé Katalin – Kabódi Csaba – Mohácsi Barbara, ELTE Állam- és Jogtudományi Kara, Budapest, 2009, 377. o.

²² A z adatokkal kapcsolatban lásd például a Magyar Helsinki Bizottság beadványait az Európa Tanácsnak a rendőri bántalmazásokkal kapcsolatban küldött beadványait: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HU_HHC_Rule_9_communication_Gubacsi_group_of_cases_against_Hungary.pdf; http://helsinki.hu/wp-content/uploads/HU_HHC_Rule_9_communication_Gubacsi_group_of_cases_against_Hungary_ADDENDUM.pdf.

²³ A Magyar Helsinki Bizottság megjegyzése: az Országos Rendőr-főkapitányság válaszából nem teljesen egyértelmű, hogy van-e jelentősége a két táblázatban a két különböző megjelölés – „terhelt” és „gyanúsított” szavak – használatának, de biztonsággal feltételezhető, hogy az első táblázat az összes kihallgatás számát tartalmazza, míg a második táblázat a gyanúsított kihallgatások számát.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Terhelti kihallgatások száma			Kép- és hangrögzítő berendezéssel rögzített terhelti kihallgatások száma			Kép- és hangrögzítő berendezéssel rögzített terhelti kihallgatások százalékos aránya		
2012.	2013.	2014.	2012.	2013.	2014.	2012.	2013.	2014.
136 442	132 033	100 925	19	31	27	0,013%	0,023%	0,026%

Jogokról szóló írásbeli tájékoztatás (letter of rights)

Bár a fogva tartott terheltek jogokról szóló írásbeli tájékoztatásával kapcsolatos szabályokat jelenleg elsősorban nem a Be. tartalmazza, a Magyar Helsinki Bizottság itt kívánja megjegyezni, hogy álláspontja szerint a kodifikációs folyamat során indokolt lenne a vonatkozó szabályokat úgy módosítani, hogy a 2012/13/EU irányelv 4. cikke szerinti, a terhelt jogairól szóló írásbeli tájékoztatót a terheltek már az első kihallgatásukat megelőzően kézhez kapják, hiszen bizonyos jogok tekintetében a fogva tartó intézményben való tájékoztatás megfosztja ezt az intézményt a garanciális súlyától, és kérdéssé teszi a vonatkozó irányelvenek való tényleges megfelelést is. A kihallgatásának megtörténte után a fogdán, vagy büntetés-végrehajtási intézetben elhelyezett személy számára például a „hallgatás jogára” vonatkozó közérthető, írásos tájékoztató már nagy valószínűséggel nem jelent lényeges segítséget.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

4. MUNKAANYAG

TÉMAKÖR:

A SZEMÉLYI SZABADSÁG ELVONÁSÁVAL, ILLETVE KORLÁTOZÁSÁVAL JÁRÓ KÉNYSZERINTÉZKEDÉSEK

1. Az őrizetbe vétel

- A Magyar Helsinki Bizottság támogatja azt az elgondolást, hogy az „őrizet elrendelésekor szükséges legyen feltüntetni a kényszerintézkedés alkalmazásának óra-perc szerinti idejét a hetvenkét óra pontos megállapíthatósága érdekében”.²⁴ Ugyanakkor ezzel összefüggésben szükséges lenne annak előírása is, hogy **az előzetes letartóztatás elrendelésével kapcsolatos ülés jegyzőkönyve és az előzetes letartóztatást elrendeléséről szóló döntés is rögzítse az ülés kezdetének pontos időpontját.**
- A Magyar Helsinki Bizottság nem támogatja az azt elképzelést, hogy őrizetbe vételi ok legyen, hogy „a tetten ért terhelt személyazonossága nem állapítható meg”,²⁵ illetve hogy „az új törvényi szabályozás ismét adjon lehetőséget az őrizet elrendelésére abban az esetben is, ha a gyanúsított személyazonossága nem, vagy nem megnyugtatóan tisztázható”.²⁶ Meglátásunk szerint az ilyen helyzetek kezelésére megfelelő a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 29. § (1) bekezdés a) pontjában és (4) bekezdésében biztosított azon lehetőség, mely szerint a rendőr a feladata ellátása során igazoltathatja azt, akinek a személyazonosságát bűnüldözési célból meg kell állapítani, és a személyazonosság megállapításának sikertelensége esetén az igazoltatott előállítható. Álláspontunk szerint **az érintett őrizetbe vétele, és így személyi szabadságának 72 órára történő elvonása a személyazonosság megállapításához, mint elérni kívánt célhoz képest aránytalan alapjog-korlátozást eredményezne.**

2. Az előzetes letartóztatás

A munkaanyag megállapítja, hogy „Magyarország európai uniós összehasonlításban a középmezőnyben helyezkedik el abból a szempontból, hogy a ténylegesen fogva tartottak hány százalékát teszik ki az előzetes letartóztatásban lévők”, és hogy az egyéb tényezőkkel (mint például a büntetőeljárások tartama és előzetes letartóztatásban töltött idő hossza) együtt való komplex vizsgálat alapján „sem áll rossz helyen Magyarország”.²⁷ Ezzel kapcsolatban fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága a *Varga és mások kontra Magyarország*²⁸ ügyben hozott ítéletében kifejezetten kitért az előzetes letartóztatásra:

„[A]mikor egy állam nem volt képes minden fogvatartott számra biztosítani az Egyezmény 3. Cikkének megfelelő fogvatartási körülményeket, a Bíróság és az Európa Tanács minden szerve következetesen arra az álláspontra helyezkedett, hogy a túlszűfolttság problémájának legmegfelelőbb megoldása a fogvatartottak számának csökkentése lenne a szabadságvesztéssel nem járó büntetőszankciók gyakoribb alkalmazásával (lásd a fent idézett Norbert Sikorski ügyet, 158. §) és az előzetes letartóztatás alkalmazásának minimalizálásával (lásd a fent idézett Ananyev és mások ügyet, 197. §).

²⁴ 4. munkaanyag, 7. o.

²⁵ 4. munkaanyag, 7. o.

²⁶ 4. munkaanyag, 9. o.

²⁷ 4. munkaanyag, 10–11. o.

²⁸ Application nos. 14097/12, 45135/12, 73712/12, 34001/13, 44055/13, and 64586/13, Judgment of 10 March 2015

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Utóbbi kapcsán a Bíróság megjegyzi, hogy 2013 végén a magyar börtönökben fogva tartottak közül több mint ötezen előzetes letartóztatottak voltak [...].²⁹

Épp ezért üdvözlendőnek tartjuk a munkaanyagból leszűrhető azon törekvést, hogy bővüljön, illetve tovább differenciálódjon az alkalmazható alternatív kényszerintézkedések köre.

A Magyar Helsinki Bizottság is gyakran találkozik a fentiekhez kapcsolódó, a munkaanyag által is megfogalmazott azon problémával, hogy a magyar bíróságok „abból az alaphelyzetből indulnak ki, hogy az előzetes letartóztatáshoz, mint legszigorúbb, személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedéshez képest indokolják meg azt, hogy miért az enyhébbet alkalmazzák”.³⁰ Ezért messzemenőig egyetértünk a munkaanyag azon következtetésével, hogy a bírói gyakorlatot szükséges lenne megváltoztatni oly módon, hogy „a jövőben a kényszerintézkedés elrendelése tárgyában hozott végzések indokolásában azt kellene kidomborítani, hogy a főszabálytól eltérően miért a legszigorúbb kényszerintézkedést alkalmazta a bíróság”.³¹ Ugyanakkor meglátásunk szerint **a bírói gyakorlat megváltozását elősegítené, ha az új büntetőeljárás törvény a hatályos Be. vonatkozó rendelkezéseinél – különösen a 60. § (2) bekezdésében foglaltaknál – kifejezettebb formában mondaná ki, hogy amennyiben kényszerintézkedés alkalmazása szükséges, úgy az enyhébb, alternatív kényszerintézkedések valamelyikének alkalmazása a főszabály,** és ehhez képest indokolandó az előzetes letartóztatás alkalmazása. (Ez természetesen nem zárja ki, hogy a munkaanyagban foglaltak szerint az új büntetőeljárás törvény „a kényszerintézkedések sorrendjét megváltoztatva [...] az enyhébbtől [haladjon] a szigorúbbak felé”.³²)

I. Az előzetes letartóztatás okai

- A munkaanyagban az előzetes letartóztatás különös okaival kapcsolatos megállapításainak véleményezése előtt ki kell térnünk arra, hogy bár a Be. értelmében az előzetes letartóztatás általános feltétele, hogy a terhelttel szemben szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény megalapozott gyanúja álljon fenn, a hazai gyakorlat nem teljesen következetes abban a kérdésben, hogy a megalapozott gyanú fennállását a nyomozási bíró vizsgálhatja-e, és ha igen, akkor milyen körben. Erre példa, hogy míg a BH2004. 227. számú eseti döntésben a Legfelsőbb Bíróság is arra az álláspontra helyezkedett, hogy az előzetes letartóztatás kérdésében döntő bíróság az addig feltárt bizonyítékok bizonyító erejét nem mérlegelheti, addig a Bkv 93.-ból ezzel ellentétes következtetést lehet levonni. Hangsúlyoznunk kell ezért, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának gyakorlata szerint „az alapos (megalapozott) gyanú fennállása vonatkozásában hozott döntés nem mellőzhető: egy olyan álláspont, amely szerint a nyomozási bíró nem értékelheti a nyomozó hatóság, illetve az ügyész által benyújtott bizonyítékokat, már önmagában egyezményesértést eredményez, függetlenül attól, hogy a különös okok fennállnak-e”.³³ A vonatkozó strasbourgi esetjog szerint a megalapozott gyanú, mint általános letartóztatási ok fennállásának ellenőrzése olyan bizonyítási cselekményeket (pl. tanúk meghallgatása) is szükségessé tehet a nyomozási bíró részéről, amelyeknek a felvételét a jelenlegi magyar gyakorlat teljes mértékben kizárja (lásd pl. Turcan és Turcan kontra Moldova, 39835/05 sz. kérelem, 67-70. §§).

²⁹ 104. §: „[W]hen a State is not able to guarantee each detainee conditions of detention consistent with Article 3 of the Convention, it has been the constant position of the Court and all Council of Europe bodies that the most appropriate solution for the problem of overcrowding would be the reduction of the number of prisoners by more frequent use of non-custodial punitive measures (see *Norbert Sikorski*, cited above, § 158) and minimising the recourse to pre-trial detention (see *Ananyev and Others*, cited above, § 197). In this latter regard, the Court notes that by the end of 2013 over five thousand of the inmates held in Hungarian prisons were persons detained on remand [...].”

³⁰ 4. munkaanyag, 18. o.

³¹ 4. munkaanyag, 18. o.

³² 4. munkaanyag, 18. o.

³³ Bővebben lásd: Kádár András Kristóf – Kirs Eszter – Lukovics Adél – Moldova Zsófia – M. Tóth Balázs: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának előzetes letartóztatással kapcsolatos gyakorlata – Kézikönyv ügyvédek számára*. Magyar Helsinki Bizottság, 2014, 12–14. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

A fenti probléma értékelhető úgy is, mint amely csupán a jogalkalmazás egységességének biztosításával oldható meg, de ezzel együtt **megfontolandónak tartjuk annak jogszabályi szinten való rögzítését, hogy az előzetes letartóztatás kérdésében döntő bíróság az addig feltárt bizonyítékok bizonyító erejét is mérlegeli az előzetes letartóztatás általános oka fennállásának érdemi vizsgálata érdekében.**

- A Magyar Helsinki Bizottság **nem támogatja a „vádltó mulasztás vagy többszöri súlyos mulasztás” önálló letartóztatási okként való bevezetését**, többek között a munkaanyagban is megjelenő azon megfontolásra tekintettel, hogy az ilyen terhelti magatartás a jelenleg a Be. 129. § (2) bekezdés b) pontjában foglalt különös ok keretében értékelhető.³⁴ Meglátásunk szerint a jelenlegi rendszer lehetőséget biztosít nemcsak a terhelti mulasztások értékelésére, de arra is, hogy a mulasztással kapcsolatban a bíróság értékelje a mulasztás és a terhelt egyéni körülményeit és a mulasztás esetlegesen méltányolható okait. A terhelti mulasztás önálló előzetes letartóztatási okként való bevezetése így egyrészt szükségtelen, másrészt magában hordozza annak lehetőségét, hogy a terhelti mulasztást a körülmények mérlegelése nélkül előzetes letartóztatási okként kezeljék a bíróságok.
- A Magyar Helsinki Bizottság egyetért a munkaanyag azon következtetésével, hogy „meglehetősen általános és még inkább bizonytalan a **közrend megzavarása**, mint előzetes letartóztatási ok, amely magában hordozza az önkényes alkalmazás lehetőségét”, így – a munkaanyag végkövetkeztetésével megegyezően – ezen **új előzetes letartóztatási ok bevezetését nem támogatja**.
- A munkaanyag kollúzióra vonatkozó megállapításai kapcsán elismerendő, hogy valóban előfordulhatnak olyan esetek, amikor a bizonyítás meghiúsításának, megnehezítésének vagy veszélyeztetésének kockázata a vádemelést követően is fennáll, ugyanakkor ki kell térnünk arra, hogy a 2. munkaanyag kapcsán már hivatkozott MHB-kutatás tapasztalatai alapján a kollúzióra utalással kapcsolatban számos probléma merül fel, amelyeknek megfontolandó a kodifikációs úton való megoldása.

A hivatkozott MHB-kutatás során vizsgáltuk azt is, hogy az egyes elrendelési okok kapcsán egyéniesítettek-e az előzetes letartóztatással kapcsolatos bírósági döntések indokolásai, vagyis mennyire veszik figyelembe és értékelik az ügy egyéni körülményeit. A kényszerintézkedésekkel kapcsolatos első, zömében az előzetes letartóztatást elrendelő 116 döntés elemzése például azt mutatta, hogy az eljárás meghiúsításának veszélyére való hivatkozással kapcsolatos indokolás arányaiban a legkevésbé egyéniesített: az esetek 60%-ában csupán általánosságok szerepeltek az indokolásokban. A nem egyéniesített indoklásra példa a két alábbi idézet.

„A jelen ügy tárgyát képező bűncselekmény jellegére és az elkövetés körülményeire figyelemmel megalapozottan feltehető, hogy a gyanúsított szabadlábon hagyása esetén tanúk befolyásolásával vagy megfélemlítésével meghiúsítaná, megnehezítené vagy veszélyeztetné a bizonyítást.”

„A jelen ügy tárgyát képező bűncselekmény jellegére és az elkövetés körülményeire figyelemmel megalapozottan feltehető, hogy a gyanúsított szabadlábon hagyása esetén tanúk befolyásolásával vagy megfélemlítésével meghiúsítaná, megnehezítené vagy veszélyeztetné a bizonyítást.” Ez az adott ügyben azért is volt aggályos, mert amikor a terhelt ruháját az elfogásakor átvizsgálták, előkerült onnan a cselekmény során eltulajdonított két mobiltelefon, amelyet elvett a két sértettől, az ügy két tanúja pedig csupán a két sértett volt, akik eddigre már tettek vallomást. (Igaz, hogy a fényképes felismerésre bemutatás még nem történt meg, de a terheltet korábban úgy fogták el, hogy az egyik sértett felismerte az utcán a rendőrautóból a cselekményt nem sokkal követően.)

³⁴ 4. munkaanyag, 11. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Kiemelendő eredmény továbbá, hogy a vádemelést, tehát a nyomozás lezárását követően hozott, az előzetes letartóztatást fenntartó döntésekben is gyakran hivatkoztak a Be. 129. § (2) bekezdés c) pontjára, vagyis arra, hogy megalapozottan feltehető, hogy szabadlábon hagyása esetén a terhelt meghúszítaná, megnehezítené vagy veszélyeztetné a bizonyítást. A 116 ügyből összesen 73-ban szerepelt a fenntartó döntésben az előzetes letartóztatás e különös oka, a szűkített, 56 ügyből álló mintában (amely ügyekben a felnőtt korú terheltet rablás alapesetének elkövetése miatt ítélték el, más bűncselekménnyel nem halmazatban, nem többrendbeli cselekmény és nem kísérlet miatt)³⁵ pedig 43 fenntartó döntésben.

Ez egyrészt arra tekintettel lehet problematikus, hogy amint arra fent utaltunk, az elrendelő döntések vizsgálata azt mutatta, hogy ezen elrendelési ok esetében a legkevésbé egyéniesítettek a döntések. Emellett mivel pl. a szűkített mintában legnagyobb részben olyan bűncselekmények miatti eljárások szerepeltek, ahol a terhelt egyedül követte el a cselekményt, ezekben az ügyekben az összebeszélés veszélye nem állhatott fenn, az eljárás ezen a pontján pedig már rendelkezésre kell állnia a szükséges bizonyítékoknak, tehát a tárgyi bizonyítási eszköz, okirat megsemmisítésének, meghamisításának veszélye sem merülhet fel.

A fenti probléma jogszabályi szinten nyilvánvalóan viszonylag nehezen kezelhető, ugyanakkor megfontolásra érdemes egy olyan tartalmú orientáló szabály törvénybe foglalása, hogy **a kollúzió veszélyének fennállását a vádemelést követően fokozott körültekintéssel kell vizsgálni**. Ezzel összefüggésben utalunk az EBH2009. 2025. számon közzétett eseti döntésre is, amely kimondja: kétségtelen, hogy a Be. 129. § (2) bekezdés c) pontja szerinti veszély jelentősége általában a bizonyítási eljárás kezdetén a legnagyobb, és ezért kiváltképp fontos annak vizsgálata, hogy az eljárás későbbi szakaszában az erre való következtetés továbbra is okszerű és célszerű-e. Utalni kell emellett az Emberi Jogok Európai Bíróságának pl. a *Szeloch kontra Lengyelország* ügyben³⁶ hozott ítéletére, amelyben az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította: „még ha feltételezzük is, hogy a kérelmező szabadon bocsátása lehetőséget teremthet számára az összebeszélés vagy a bizonyítékok elrejtésének megkísérlésére, ennek nem lehet lényeges negatív hatása a büntetőeljárásra, mivel ezt megelőzően már minden olyan tanút meghallgattak, aki az eset ténybeli körülményeire vonatkozóan bizonyítékot tudott szolgáltatni” (93. §).

Kiemelendő továbbá, hogy az MHB-kutatás keretében a tárgyaláslátogatások alkalmával megfigyelt egyik ügyben még az elsőfokú ítélet után hozott, az előzetes letartóztatást mind a három, az elsőfokú eljárás során előzetes letartóztatásban volt terhelt esetében a másodfokú bíróság ügydöntő határozatának meghozataláig fenntartó döntésben is hivatkozott a bíróság arra, hogy fennáll a veszélye a terheltnek összebeszélésének. Ugyan a kérdéses ügyben más érvek is felmerültek az előzetes letartóztatás fenntartása mellett, de a hasonló érvelések elkerülése érdekében **indokoltnak tartjuk jogszabályi szinten rögzíteni, hogy a kollúzió veszélyére az elsőfokú ítélet meghozatalát követően az előzetes letartóztatás okaként hivatkozni nem lehet**.

- Indokolt továbbá megfontolni annak jogszabályba foglalását, hogy **amennyiben az előzetes letartóztatás valamely különös – jelenleg a Be. 129. § (2) bekezdés a)–d) pontjaiban foglalt – okára a bíróságok az eljárás során nem hivatkoznak, vagy az arra való hivatkozást az eljárás egy pontján mellőzik, akkor az adott különös okra az eljárás későbbi szakaszában csak abban az esetben hivatkozhatson (újfent) a bíróság, ha azt valamilyen új körülmény indokolja**. Ennek jogszabályba foglalása elősegíthetné az egyéniesített döntéshozatal követelményének érvényesülését.

³⁵ Praktikus nehézségek miatt a kutatásban szereplő további 60 ügy nem felelt meg teljes mértékben ezeknek a feltételeknek, de „jellemző” bűncselekményük e további ügyeknek is a rablás alap- vagy minősített esete volt. Így a 116 ügyet lefedő teljes mintába kerültek olyan ügyek is, amelyekben a rablás kisebb súlyú bűncselekménnyel vagy bűncselekményekkel állt halmazatban, illetve olyan ügyek is, amelyekben rablás kísérlete, minősített esete, vagy többrendbeli rablás miatt ítélték el az elkövetőt, valamint minimális számban olyan ügyek is, amelyekben a terheltet végül felmentették.

³⁶ Application no. 33079/96, Judgment of 22 February 2001

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

II. Az előzetes letartóztatás tartama

- A Magyar Helsinki Bizottság messzemenőig támogatja a jelenleg a Be. 132. § (3a) bekezdésében foglalt ún. **„korlátlan” előzetes letartóztatás lehetőségének** a munkaanyag által felvetett **megszüntetését**,³⁷ vagyis azt, hogy a korábbiakhoz hasonlóan minden büntetőeljárásban legyen felső határa a vádirat benyújtása után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatásnak. A munkaanyagban is megjelenő – és a Magyar Helsinki Bizottság által többek között az alapvető jogok biztosának a tárgyban az Eötvös Károly Intézettel közösen benyújtott beadványban³⁸ is megfogalmazott – alapjogi megfontolások mellett hangsúlyozandó, hogy a korlátlan időtartamú előzetes letartóztatás lehetősége „rossz üzenetet” küld a hatóságoknak. Ahogy a vonatkozó jogszabályi rendelkezésről való szavazás előtt az országgyűlési képviselőknek küldött levelünkben írtuk: „Az előzetes letartóztatás felső időhatárának eltörlése azt az üzenetet küldi a hatóságoknak, hogy nem kell igyekezniük. Ha még az sem volt elegendő az ároktői ügy ésszerű időn belüli lezáráshoz, hogy a hatóságok tudták, négy év után a vádlottak letartóztatását meg kell szüntetni, akkor milyen sebességgel fog folyni egy olyan eljárás, ahol az eljáró szervek addig tartják fogva a terhelteket, ameddig kedvük tartja? Az eljárások elhúzódása pedig nem csak a terheltek, hanem az áldozatoknak is rendkívül sérelmes, és a már most is túlszűfolt börtönrendszert is megterheli.”³⁹

Emellett érdemes szót ejteni arról, hogy az MHB-kutatás tapasztalatai szerint a büntetőeljárás különböző szereplői viszonylag egyöntetűen ellenzik a korlátlan előzetes letartóztatás lehetőségét. A 31 megkérdezett ügyvéd közül 26-an (a megkérdezettek 84%-a) fogalmaztak meg negatív véleményt a korlátlan előzetes letartóztatással kapcsolatban, és azok közül, akik elfogadhatónak tartották, egyikük úgy fogalmazott, hogy a lehetőség „a nyomozati munka jelenlegi színvonala mellett szükséges lehet”. Az alapjogi szempontok mellett a válaszadók közül többen rámutattak arra is, hogy a korlátlan időtartamú előzetes letartóztatást lehetővé tevő szabály ellene hat a soronkívüliség elvének, hiszen így nincs nyomás a hatóságokon, hogy ezekben az ügyekben az előzetes letartóztatás maximális időtartamának lejárta előtt lezárják a nyomozást, vádat emeljenek, stb., így ezek az eljárások még inkább elhúzódhatnak.⁴⁰

A megkérdezett öt ügyész közül három fogalmazott meg a korlátlan előzetes letartóztatással kapcsolatban negatív véleményt, egy ügyész pedig nem kívánt a jogalkotási lépésekkel kapcsolatban véleményt nyilvánítani. Az ügyészi interjúk során elhangzott többek között, hogy szerencsésebb lenne, ha biztosítanák a feltételeit annak, hogy meghatározott időn belül lefolytathatóak legyenek az eljárások, hogy négy év alatt „illik lefolytatni egy büntetőeljárást”, és hogy az lenne az „európai megoldás”, ha lenne felső időkorlát. Egy kivétellel a kérdőívet kitöltő tíz bíró mindegyike úgy nyilatkozott továbbá, hogy nem ért egyet a jogintézménnyel, és ezekben a válaszokban is megjelent az a megfontolás, hogy az időkorlát esetén „legalább a nyomozó hatóság, ügyészség, a perbíróság rá volna kényszerítve, hogy ne »húzza« az ügyet”.

- A **nyomozások hosszának csökkentése különösen az előzetes letartóztatásban levő terheltek esetében valóban prioritás** kell, hogy legyen, és annak elősegítésére megfelelő módszer lehet például a munkaanyagban szereplő azon megoldás, amely az előzetes letartóztatás végső határidejét „differenciáltabban” szabályozná, úgy, hogy „külön határidő vonatkozna a nyomozásra és a bírósági eljárásra”, de „e részhatáridők összeszámításával értelemszerűen megmaradna az abszolút felső határ intézménye”.⁴¹

³⁷ 4. munkaanyag, 14–16. o.

³⁸ Lásd: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/elo%CC%8Bzetes-letart_beadvany.pdf.

³⁹ A levelet teljes terjedelmében lásd: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Helsinki_bizottsag_level_elozetes_2013_11_09.pdf.

⁴⁰ Ezt a szempontot a Magyar Helsinki Bizottság is jelezte az országgyűlési képviselőknek a vonatkozó törvénymódosítás előtt írt levelében, amelyben arra kérte képviselőket, hogy ne szavazzák meg a módosítást. Lásd: http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Helsinki_bizottsag_level_elozetes_2013_11_09.pdf.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

Függetlenül attól, hogy a fenti megoldás végül bekerül-e az új büntetőeljárási törvény szövegébe, a Magyar Helsinki Bizottság véleménye szerint **indokolt lenne a soronkívüliség elvének a gyakorlatban való érvényesülését előmozdító, illetve biztosító további eszközök jogszabályba foglalása**, a fent már hivatkozott MHB-kutatás alább ismertetett eredményeire is figyelemmel.

A soronkívüliség elvének gyakorlati érvényesülésével kapcsolatban a kérdőíves felmérésben részt vevő ügyvédek is erős aggályokat fejeztek ki: a 31 válaszadóból 23 ügyvéd (vagyis a megkérdezettek 74,2%-a) azon az állásponton volt, hogy az előzetes letartóztatásban levő terheltek ügyében nem zajlik hatékonyabban vagy gyorsabban a büntetőeljárás, mint azon terheltek esetében, akik szabadlábon vagy alternatív kényszerintézkedés hatálya alatt védekeznek. Az előzetes letartóztatás elhúzódnásának általános okai között az ügyvédek leggyakrabban (10 esetben) a nyomozó hatóság – és/vagy általában az igazságszolgáltatási rendszer – leterheltségét, a munkaterhet jelölték meg. Ugyanakkor 8 válaszadó szerint hozzájárul az előzetes letartóztatások elhúzódnásához, hogy a hatóságoknak „egyszerűbb”, „kényelmesebb”, ha előzetes letartóztatásban van a terhelt, hiszen akkor biztosan rendelkezésre áll, és ez az eljárás gyors lebonyolítása ellen hat (máshol megjegyzi azt is, hogy a hatóságokat az a megfontolás is befolyásolja, hogy „abból nem származhat baj”, ha a terhelt előzetes letartóztatásban van, míg az ellenkezőjéből igen). E véleményekkel összecseng az egyik megkérdezett ügyész véleménye, aki szerint az előzetes letartóztatás negatív hatásaként jelentkezhet az, hogy ha „megvan a fogvatartott, akkor hátrádóhatnak idézőjelben, hiszen ő már nem megy sehova, és akkor egy kicsit elkényelmesedik a nyomozó hatóság”.

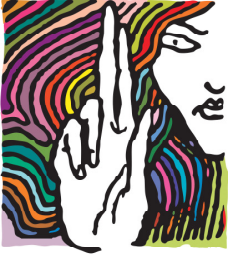
Mindemellett a megkérdezett ügyvédek közül többen (7 válaszadó) az előzetes letartóztatás általános okai között utaltak arra, hogy a nyomozás feletti ügyészi felügyelet nem hatékony, és nincs következménye az eljárás elhúzódnásának. Ehhez kapcsolódóan fontos emlékeztetni arra, hogy a nyomozási bíró, illetve általában a bíróság eszközei formálisan korlátozottak a nyomozás hatékonyságának, gyorsaságának befolyásolása tekintetében: a Be. nem ad lehetőséget arra, hogy a bíró pl. határidőt szabjon egyes nyomozati cselekmények elvégzésére. (Ugyanakkor három ügyvéd jelezte, hogy találkozott ilyen bírói lépéssel.)

Az ügyvédek közel fele, 14 válaszadó nyilatkozott úgy, hogy a bíróság semmilyen módszert nem alkalmaz a nyomozás hatékonyságának kontrollálása érdekében. Több válaszadó informális „nyomásgyakorlásként” említette azt a Magyar Helsinki Bizottság által is tapasztalt és végeredményben az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogával összhangban levőnek tartott⁴² módszert, hogy a bíró azzal „üzen” a nyomozó hatóságnak, illetve az ügyészségnek, hogy nem a törvény által megengedett maximális időtartamra hosszabbítja meg a letartóztatást, hanem rövidebb időszakra (tehát pl. nem három, hanem két hónapra, adott esetben az ügyészi indítvány ellenében). Emellett szerepelt az ügyvédi válaszok között, hogy ilyen esetekben előfordul, hogy a bíró felhívja a nyomozó hatóság figyelmét a Be. 136. § (1) bekezdésében foglaltakra, vagy a meghallgatáson megjegyzi, hogy „most már be kellene fejezni az ügyet”, illetve – az egyik megkérdezett ügyvéd szavaival élve – „megfenyegeti” a nyomozó hatóságot, illetve az ügyészséget, hogy a következő alkalommal már nem fogja meghosszabbítani az előzetes letartóztatást.

A kérdőíves felmérés során csupán két ügyvéd nyilatkozott úgy, hogy találkozott olyan esettel, amikor az előzetes letartóztatást azért szüntették meg, mert elhúzódnak, nem haladt kellő gyorsasággal a nyomozás. Ez az alacsony arány összhangban áll a Magyar Helsinki Bizottság tapasztalataival is: „Több olyan esetet

⁴¹ 4. munkaanyag, 16. o.

⁴² „E megoldásra éppen a letartóztatás mellett szóló »valódi közérdeknek« a Labita-ügyben kidolgozott doktrínája jelenthet alapot, hiszen az a nyomós közérdek, amely a fogva tartást megalapozza, egyúttal a kérdéses bűncselekmény minél gyorsabb felderítését is értelemszerűen szükségessé teszi.” Lásd: Kádár András Kristóf – Kirs Eszter – Lukovics Adél – Moldova Zsófia – M. Tóth Balázs: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának előzetes letartóztatással kapcsolatos gyakorlata – Kézikönyv ügyvédek számára*. Magyar Helsinki Bizottság, 2014, 31. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

ismerünk, amikor a bíró jelzi ugyan az előzetes letartóztatás meghosszabbítására vonatkozó végzésben, hogy a nyomozó hatóság nem tartja be a soronkívüliség követelményét, indokolatlanul késlekedik egyes (az indítványokban adott esetben hónapok óta elvégzendőként feltüntetett) nyomozati cselekmények foganatosításával, azonban ettől függetlenül meghosszabbítja a letartóztatást, mivel megítélése szerint az általános és különös okok egyébként fennállnak.⁴³

A soronkívüliség sérelmére példák az iratkutatással érintett ügyekben hozott, az előzetes letartóztatást meghosszabbító végzésekből származó alábbi idézetek.

„A gyanúsítottat az **egy éve tartó fogvatartása alatt** 2011 novemberében, majd ezt követően 2012 szeptemberében hallgatták ki, összesen két esetben. Bizonyítási indítványát (poligráf vizsgálat) érdemi indokolás nélkül elutasították. A 2012 májusa óta eltelt hat hónapban a nyomozó hatóság egyetlen tanút – [...] – hallgatta ki. Mindez súlyosan sérti a gyanúsított tisztességes eljárásához való jogát függetlenül attól, hogy vonatkozásában a korábbi életvitelére és előéletére figyelemmel az elérhetetlenné válás, valamint a bűnisméltés tényadatokon nyugvó konkrét veszélye egyértelműen megállapítható. [...] Legsúlyosabb mulasztás [a nyomozás kapcsán] azonban a sértettek egymással történő szembesítésének elmulasztása **a terhelt cselekvőségére vonatkozóan.**” *(Kiemelések az eredeti végzésből. A végzés egy olyan ügyben született, amelyben a hajléktalan, a nyomozati iratokban roma származásúként azonosított terheltet az eljárás végén végül felmentették.)*

„Észlelte ugyanakkor a bíróság, hogy a rendelkezésre bocsátott nyomozati iratok szerint sérülni látszik a Be. 136. § (1) bekezdésében írt azon eljárási kötelezettség betartása, hogy a fogva levő terhelt esetén arra kell törekedni, hogy az előzetes letartóztatás a lehető legrövidebb ideig tartson és ezért az eljárást soron kívül kell lefolytatni. Az előzetes letartóztatás további fenntartása ezért az *ülésen közölt ügyészi szándék* szerint a nyomozás mielőbbi lezárását, az iratok megismerési lehetőségének biztosítását, és a vád tekintetében történő állásfoglalás kialakítását teszi szükségessé.” *(Kiemelés az eredeti végzésből. A végzés egy ekkor már egy éve előzetes letartóztatásban levő terhelt ügyében született.)*

„A bíróság a rendelkezésre álló nyomozati irat alapján megállapította azt, hogy a kényszerintézkedés legutóbbi meghosszabbítása óta az ügyben azon kívül, hogy a nyomozó hatóság X.Y. tanút idézte, majd a tanú részére az írásbeli tanúvallomás megtételét engedélyezte, valamint az igazságügyi hemogenetikai szakértői vélemény előterjesztésnek határidejét meghosszabbította, nyomozati cselekmény nem történt. A Be. 136. § (1) szerint a bíróságnak, az ügyésznek és a nyomozó hatóságnak arra kell törekednie, hogy az előzetes letartóztatás a lehető legrövidebb ideig tartson. Ha a terhelt előzetes letartóztatásban van, az eljárást soron kívül kell lefolytatni. A bíróság álláspontja szerint az ügyben a nyomozás indokolatlanul elhúzódik. A bíróság ezért felhívja a nyomozó hatóságot a soronkívüliség követelményének betartására, a még szükséges nyomozati cselekmények elvégzésére, és a nyomozás minél hamarabb történő befejezésére.”

Negatív példaként említhető, hogy az iratkutatással érintett ügyekben talákoztunk olyan döntéssel, amelyben a bíróság döntésében egyáltalán nem reflektált a védő azon érveire, hogy az eljárás elhúzódott, és hogy összesen egyszer hallgatták ki a terheltet az előzetesben töltött idő alatt.

Hozzá kell tennünk azonban, hogy arra a kérdésre, hogy figyelembe veszik-e a nyomozó hatóság, illetve az ügyészség késlekedését az eljárási cselekmények, vádmódosítás, stb. kapcsán, amikor az előzetes letartóztatás meghosszabbításáról vagy fenntartásáról döntenek, viszont a kutatás keretében kérdőívet kitöltő

⁴³ Kádár András Kristóf – Kirs Eszter – Lukovics Adél – Moldova Zsófia – M. Tóth Balázs: *Az Emberi Jogok Európai Bíróságának előzetes letartóztatással kapcsolatos gyakorlata – Kézikönyv ügyvédek számára.* Magyar Helsinki Bizottság, 2014, 31. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

10 bíró mindegyike igennel felelt. A válaszokban szerepelt többek között, hogy vizsgálják, a nyomozó hatóság „megtett-e mindent annak érdekében, hogy az előzetes letartóztatás a lehető legrövidebb ideig tartson, terheli-e mulasztás a nyomozati cselekmények késedelmes végrehajtásában”, illetve hogy ezt főként akkor veszik figyelembe, ha a korábbi ügyészi indítványhoz képest semmilyen változás nem látszik a még elvégzendő eljárási feladatokban, s az iratokban annak sincs nyoma, hogy az ügyben milyen előrehaladás történt. Akkor is felmerül ez szempontként, ha az ügyész azért indítványozza az előzetes letartóztatás további meghosszabbítását, hogy a vádiratszerkesztésre és a tárgyalás előkészítésére elegendő idő álljon rendelkezésre, pedig a nyomozás már befejeződött.

A Magyar Helsinki Bizottság a fentiek alapján azt javasolja, **határozzanak meg jogszabályi szinten eszközöket a bíróság számára a soronkívüliség elvének biztosítására: pl. ha a nyomozás elhúzódnia az előzetes letartóztatás elhúzódnia is okozza, a bíró határozhasson meg határidőt egyes – az előzetes letartóztatás szükségességének alapjaként az indítványban megjelölt – nyomozati cselekmények elvégzésére, vagy legyen a bírónak jogszabályban kimondott lehetősége az előzetes letartóztatás megszüntetésére abban az esetben, ha úgy látja, hogy a nyomozó hatóság nem tartja be a soronkívüliség követelményét, stb.**

• A büntetőeljárások elhúzódnia nyilvánvalóan nem csak az előzetes letartóztatásban levő terheltek esetében jelent problémát. Bár nem kizárólag a 4. munkaanyaghoz kapcsolódik, de a fentiekkel való összefüggés miatt itt kívánjuk megismételni az Igazságügyi Minisztérium és civil szervezetek részvételével 2015. június 9-én megtartott megbeszélésen elhangzott azon javaslatunkat, hogy az új büntetőeljárás törvényben a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 114/A. § (2) c) pontjában szereplő lehetőséghez hasonlóan **ki kellene terjeszteni a kifogás lehetőségét arra az esetre is, ha a bíróság elmulasztotta a perek ésszerű időn belül történő befejezésére irányuló kötelezettségét azáltal, hogy az ügyben a bíróság utolsó érdemi intézkedése óta eltelt az az ésszerű időtartam, amely elegendő volt arra, hogy a bíróság az eljárási cselekményt elvégezze, vagy annak elvégzéséről rendelkezzen, azonban a bíróság ezt nem tette meg.** Jelenleg ugyanis nem áll a terheltek rendelkezésére hatékony jogorvoslat a büntetőeljárások elhúzódnia esetén.

III. Az előzetes letartóztatással kapcsolatos eljárás

- **Szükséges annak a – jelenleg a Be. 309. § (1) bekezdésében szereplő – lehetőségnek a megszüntetése, hogy a tárgyalás elnapolása után a bíróság tanácsülésen, tehát a terhelt és a védő távollétében is határozhat a személyi szabadság elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedésről.**

A fenti szabály egyrészt ellentétes az Emberi Jogok Európai Egyezményének 5. Cikkével, másrészt az Alkotmánybíróság 10/2007. (III. 7.) AB határozatára figyelemmel ellentétes az Alaptörvénnyel is. Utóbbi határozatában ugyanis az Alkotmánybíróság megsemmisítette a büntetőeljárás törvény azon rendelkezését, amely lehetővé tette a terhelt előzetes letartóztatásának a távollétében való elrendelését szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény esetén, ha a bírósági eljárás során a meg nem jelent vádlott elővezetését korábban már elrendelték.⁴⁴ A határozat szerint sértette a személyi szabadsághoz való jogot, hogy annak

⁴⁴ Megjegyzendő, hogy a Magyar Helsinki Bizottság látókörébe a vonatkozó jogszabályi rendelkezés megsemmisítése után is került olyan eset, amelyben a terhelt előzetes letartóztatását a távollétében rendelték el – az ügyben az Emberi Jogok Európai Bírósága kimondta az Emberi Jogok Európai Egyezménye 5. Cikkének sérelmét [lásd: *Kovács Ferencné kontra Magyarország* (Application no. 19325/09, Judgment of 20 December 2011)].

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

elvonására bírói meghallgatás nélkül és megfelelő mérlegelési szempontok hiányában kerülhetett sor. Az Alkotmánybíróság kimondta:

„Az Alkotmány [...] írja elő [az előzetes letartóztatással kapcsolatos] döntési eljárás garanciális szabályaként, hogy a bíróságnak a terheltet előzetesen meg kell hallgatnia. A meghallgatás része [...] az eljárás egésze során irányadó tisztességes eljárás követelményének. [...] Minderre figyelemmel nincs olyan felismerhető alkotmányos érdek vagy cél, amelyből következően a terheltnek [...] – a bírói meghallgatásra vonatkozó – jogai, az eljárás tisztességének sérelme nélkül korlátozhatók lennének.”

- Az **előzetes letartóztatással kapcsolatos döntések elleni fellebbezések** elbírálásának gyakorlatával kapcsolatban több olyan probléma is felmerül, amely jogszabályi szinten orvosolható lenne.

A) Jogszabályi szinten problémaként vehető fel egyrészt, hogy a másodfokú bíróság nem hallgatja meg a terhelteket – vagyis előfordulhat, hogy miközben az előzetes letartóztatás elrendeléséről első fokon döntő bíró a terhelt meghallgatását követően eltekint az előzetes letartóztatás elrendelésétől, addig a döntését felülbíró másodfokú bíróság a terhelt meghallgatása nélkül elrendeli azt, vagyis olyan bíróság dönt az előzetes letartóztatásról, amely előtt a terheltnek nincs módja személyesen megjelenni és „védekezni”, ami ellentétes a vonatkozó strasbourgi sztenderdekkel.

A Magyar Helsinki Bizottság így azt javasolja, hogy az új büntetőeljárás törvény **tegye lehetővé az előzetes letartóztatással kapcsolatos döntések elleni fellebbezést elbíráló másodfokú bíróságok számára is ülés tartását.** Emellett javaslatunk szerint **bizonyos esetekben tegye kötelezővé a jogszabály az ülés tartását másodfokon,** így akkor, ha az ülés alapján a nyomozási bíró, vagy a terheltet személyesen meghallgató elsőfokú bíróság nem rendelte el (illetve tartotta fent) az előzetes letartóztatást, az iratok alapján azonban a másodfokú bíróságban felmerül a szabadságelvonás szükségessége.

B) Az MHB-kutatás tapasztalatai alapján eljárási szempontból aggályos az is, hogy sok esetben csak hónapokkal az elsőfokú döntést követően születik meg az ellene beterjesztett fellebbezést elbíráló végzés – sokszor ráadásul nagyon rövid, általános indokolással –, mert a fellebbezések elbírálása nincs határidőhöz kötve. Az alábbi táblázat néhány olyan esetet tartalmaz, amikor kirívóan lassan született meg a másodfokú döntés, aláásva a fellebbezés hatékonyságát. Hozzá kell tenni, hogy vannak esetek, amikor e tekintetben egy hónap is túl hosszú idő, így például abban az iratkutatással érintett ügyben, amelyben a 2012. július 5-én meghozott, az előzetes letartóztatást két hónappal meghosszabbító végzés elleni fellebbezést csak egy hónappal később, 2012. augusztus 1-jén bírálták el.

I. fokú döntés dátuma	II. fokú döntés dátuma
2013. november 11.	2014. február 24.
2013. június 20.	2013. augusztus 23.
2013. december 18.	2014. február 17
2014. február 28.	2014. április 17.
2013. március 11.	2013. május 23.

A Magyar Helsinki Bizottság így azt javasolja, hogy az új büntetőeljárás **törvény határozzon meg megfelelő határidőt az előzetes letartóztatással kapcsolatos döntés elleni fellebbezést elbíráló végzések meghozatalára.**

C) A fellebbezéshez való jog gyakorlását a Magyar Helsinki Bizottsághoz eljutott ügyek és vélemények alapján hátráltatja továbbá, hogy a terheltek – illetve védőik – sok esetben csak jóval az ülés megtartását követően kapják kézhez az előzetes letartóztatással kapcsolatos indokolt írásbeli döntéseket. Így azt javasoljuk, hogy az

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

új büntetőeljárási **törvény határozza meg megfelelően rövid határidőt az előzetes letartóztatással kapcsolatos írásbeli, indokolt végzések meghozatalára, közlésére.**

Szintén problémákat okoz, hogy az ügyészség a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos döntések elleni fellebbezéseit nem kézbesíti a védelemnek, amely így meg van fosztva attól a lehetőségtől, hogy arra (érdemben) reagáljon. Több olyan eset is került a látókörünkbe, amikor a nyomozási ülésen kívül bíró alternatív kényszerintézkedést rendelt el előzetes letartóztatás helyett, és a másodfokú bíróság anélkül adott helyet az e döntéssel szemben benyújtott ügyészi fellebbezésnek, hogy a védelem a fellebbezést megkapta volna, és arra észrevételeket tehetett volna. Ez a megoldás bizonyosan ellentétes a fegyverek egyenlőségének elvével, amelynek a konzisztens strasbourgi joggyakorlat szerint érvényesülnie kell az előzetes fogvatartásról döntő eljárások során is. Így az új büntetőeljárási **törvényben javasolt rögzíteni, hogy a kényszerintézkedésekkel kapcsolatos döntések elleni fellebbezést a védelemnek is megfelelő időben kézbesíteni kell.**

[A tájékoztatáshoz való jog, valamint a védői jelenlét és a védő értesítése egyes, az előzetes letartóztatáshoz, illetve általában a kényszerintézkedésekhez kapcsolódó aspektusaival a 2. munkaanyaghoz kapcsolódó véleményünkben foglalkoztunk.]

3. A lakhelyelhagyási tilalom és a házi őrizet

- A Magyar Helsinki Bizottság alapvetően **támogat minden olyan megoldást, amely összességében nagyobb mérlegelési lehetőséget és több opciót, illetve differenciálási lehetőséget biztosít a bírák számára az alkalmazandó alternatív kényszerintézkedések meghatározása során, oly módon, hogy az egyéni körülmények figyelembevételének a lehető legnagyobb nagyobb teret biztosítja.** Így például jó irány lehet a házi őrizet differenciálása a munkaanyagban is bemutatott azon módon, hogy bizonyos esetekben lehetővé válik a házi őrizet alatt álló terhelt számára a munkavégzés, az iskolába járás, vagy éppen a mindennapi élet szükségleteinek kielégítése.⁴⁵ Ez főleg a kisebb településen lakóhellyel rendelkező és máshol tanulmányokat folytató vagy munkát végző terheltek esetében lehet fontos, és – ahogy a munkaanyag is rámutat – jelenleg a lakhelyelhagyási tilalom alatt sem minden esetben megoldható. Elméletileg elfogadhatónak tartjuk azt az elgondolást is, hogy a házi őrizet különböző formái „eltérő következményekkel” járjanak a beszámítás szempontjából.⁴⁶

Ugyanakkor megfontolásra érdemesnek tartjuk **a fentiekkel párhuzamosan a lakhelyelhagyási tilalom megtartását.** A terhelt mozgását nyomon követő technikai eszközzel együtt alkalmazva ugyanis a lakhelyelhagyási tilalom pl. egy kisebb településen teljes mértékben alkalmas pl. a szökés, elrejtőzés megakadályozására – nem értünk egyet tehát a munkaanyag azon érvével, hogy ennek az alternatív kényszerintézkedésnek „gyakorlati jelentősége és haszna nincs az eredetileg elérni kívánt cél szempontjából”,⁴⁷ és „valódi céljának elérésére legkevésbé sem alkalmas”.⁴⁸ A lakhelyelhagyási tilalom továbbra is betölthetné „köztes szerepét” a házi őrizet és az előzetes letartóztatás között, és eltörlése ellentmondana annak a munkaanyag által is képviselt logikának is, hogy a „főszabály” a személyi szabadságot legkevésbé korlátozó kényszerintézkedés alkalmazása kell, hogy legyen. Amennyiben csak az a megoldás állna a bíró rendelkezésére, hogy házi őrizetet rendel el, és ahhoz képest határozza meg részletesen a szabad mozgás kereteit és feltételeit, az nagy eséllyel vezethetne összességében a szükségesnél korlátozóbb

⁴⁵ 4. munkaanyag, 28–29. o.

⁴⁶ 4. munkaanyag, 29-30. o.

⁴⁷ 4. munkaanyag, 24. o.

⁴⁸ 4. munkaanyag, 26. o.

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

1054 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 36-38. I/12.

1242 Budapest, Pf. 317.

Tel/fax: + 36 1 321 4323, 321 4141, 321 4327

helsinki@helsinki.hu

www.helsinki.hu

kényszerintézkedés alkalmazásához. Biztosítani kell tehát egy olyan kényszerintézkedés elrendelésének lehetőségét is, ami főszabály szerint lehetővé teszi az adott területen való szabad mozgást a terhelt számára.

- A Magyar Helsinki Bizottság **ellenzi azt a felvetést, hogy a lakhelyelhagyási tilalom elrendelésére az ügyészség is jogosult legyen.**⁴⁹ Ez ellentmondana annak a követelménynek, hogy az alapvető jogokat hosszabb távon korlátozó vagy elvonó kényszerintézkedésekről bírói szervnek kell döntenie.
- A fentiekhez kapcsolódóan az új büntetőeljárási törvényben szükséges lenne viszont **annak rögzítése, hogy a vádemelésig tartó időszakban az ügyész megszüntetheti az alternatív kényszerintézkedések bármelyikét** – jelenleg erre a Be. csak az előzetes letartóztatás kapcsán ad lehetőséget, és ez a konstrukció a különböző kényszerintézkedések közötti ilyen típusú különbségtétel ésszerűtlensége miatt nem igazolható.
- A Magyar Helsinki Bizottság egyetért a lakhelyelhagyási tilalom időszakonkénti hivatalból történő bírósági felülvizsgálatának bevezetésére vonatkozó,⁵⁰ valamint a házi őrizet esetében felső időhatár meghatározására vonatkozó felvetésekkel.⁵¹
- A házi őrizettel kapcsolatban szükséges lenne annak a szabályozása, hogy mi történjen azokkal a terheltekkel, akiket – például a jogszabályi felső tartam elérése miatt – nem lehet előzetes letartóztatásban tartani, de nincs olyan tartózkodási hely, amelyet számukra a házi őrizet helyeként ki lehet jelölni. Emellett a Helsinki Bizottság esetei között több is van, ahol súlyos alapjogi kérdéseket vetett fel, hogy a házi őrizetbe helyezett és ezért munkát vállalni nem tudó terhelt befogadását, eltartását, ellátását senki nem vállalta, így alapvető szükségleteik kielégítése (lakóhely télen, élelmiszer és gyógyszerek beszerzése) megoldhatatlanná vált. Célszerű lenne az intézmény újraszabályozása kapcsán ezt a kérdéskört is átgondolni.

⁴⁹ 4. munkaanyag, 25. o.

⁵⁰ 4. munkaanyag, 25. o.

⁵¹ 4. munkaanyag, 27. o.